

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

Bazovici

POŠILJA: IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leta: 4.

Št. 133

29. oktobra 1944.

SPOROČILO SLOVENCEM — PRIMORSKIM ROJAKOM IZVEN DOMOVINE!

Naš primorski rojak in gotovo eden prvih primorskih borcev za svobodo naše domovine, prof. Zorko Jelinčič, ki je dolga leta preživel po laških kazematah in vse svoje življenje posvetil primorski zemlji in njenim ljudem, pošilja Slovencev iz Primorja tole poslanico:

Dve polni desetletji smo se borili Primorski Slovenci proti fašistični Italiji, sami, za gol obstanek in življenje. Slehera ped naše zemlje priča o teh neodjenljivih borbah: streljani v Bazovici, mrtvi po vseh mejah in krajih trpljenja, — fašistični tribunali, zapori vse Italije, vsi umazani konfinacijski "kampi" nas poznajo — požgane vasi, uničene družine in domovi. Četrtnina vsega našega primorskega ljudstva je v grenkem izgnanstvu iskala strehe in nadomestka za zatrto domovino: to je dokument vsake družine o veliki naši borbi in trpljenju iz predvojnih časov, ko se je svet še bratil s fašističnimi zatiralci.

Že smo bili utrujeni zdvomili, ko je ves kulturni svet začel veliki obračun z naci-fašističnimi zločinci, ko se je na beograjskih ulicah marca meseca 1941. leta porodila nova Jugoslavija. Prisluhnilo smo ob vseh bregovih ob Soči in ob morju Krasa in Istre, — v dušah zaslutili, da je napočila doba borbe na življenje in smrt, za svobodo in z njo za življenje, človeka vredno in drugim narodom enakopravno. Znova se je začel še bolj krvavi ples. Kakor zver v nevarnosti, se je vse primorsko slovenstvo, vse moško in žensko, kar ni bilo zaprto, internirano, mobilizirano, zateklo v gore z orožjem v roki v končno borbo za svobodo: sedaj ne več samo, zlilo se je v veliko osvobodilno gibanje, ki je zajelo vse jugoslovanske narode v bratskem objemu in v vzajemnem podpiranju, od Čedadu pa do makedonskih planin, v divje veličastno dejanje, ki je začudilo ves svet zaradi svojega junaštva in požrtvovalnosti. Tri leta krvavih borb po vseh soških in kraško-istrskih hribih, pogorišča vasi, tisoči umrlih od lakote na Rabu in v bojih, nezaslišano trpljenje in pomanjkanje pod vsako streho, to so dokazi vere pravih primorskih Slovencev v svojo svobodo in bodočnost: vere v samega sebe, v svojo pravico in v svojo moč, ki je zaplamtela še više v srcih naših rojakov in jih prerodila kakor Petra Klepeca. Njih požrtvovalnost ne pozna mej, ne utrujenosti v moški zavesti, da nam tuji svet ne bo dal živeti in ne daroval svobode, če si je sami ne bomo vzeli z orožjem v roki, združeni z vsemi našimi jugoslovanskimi brati.

Primorski Slovenci v zavezniški tujini, ali točneje, tisti med njimi, ki še stojite ob strani prekrižanih rok, — kaj je v vaših razdvojenih dušah, da še omahujete spričo te veličastno strašne osvobodilne borbe v domovini? Še niste preboleli stare Jugoslavije? Prijatelji, to staro Jugoslavijo je neizprosni tok zgodovine nepreklicno zdrobil. Strašna vihra te svetovne vojne je zrušila in še ruši vse staro in trhlo v svojem divjem čistilnem vrtincu; a pravi, resnični jugoslovanski narodi, v svoji mladostni moči, so ostali; z medsebojnim bratskim podpiranjem se bore za svojo narodno svobodo in v isti mah grade z zdravo, nezlomljivo slutnjo novo, resnično demokratsko Jugoslavijo. Za to boljšo bodočnost je v naši sredi neumorno delal in trpel naš soški videc in vodnik Francé Bevk, iz rodu Gregorčičev, Kosovelov in Tolminskih puntarjev, in se zanje neustrašeno boril, zvest svojemu tlačnemu rodu, zvest svojemu trpečemu kmečkemu pokolenju.

Usoda naše Primorske je nezlomljivo združena z usodo vse Jugoslavije, in ko bo napočila ura njene popolne osvoboditve, bo odbila ura tudi naše primorske osvoboditve. Naj vas ne varajo spletke, dvomi v dušah: svoboda je za nas Primorce in Jugoslovane ena sama in nedeljiva, in zanjo se bori na vsaki grudi vse naše svete zemlje; bilo na dalmatinskih obalah, po soških gorah ali po makedonskih dolinah, povsod se bori za svobodo Primorske, kakor to zapovedujejo vojaške potrebe in enotno vodstvo NOVJ. Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije, danes že v svetu proslavljena in mednarodno priznana, pod stvariteljskim vodstvom maršala Jugoslavije, Josipa Broza-Tita, je edina, ki nas more privedi do popolne osvoboditve.

Čakanje in molčanje je lastnost, utepena nam od fašizma, ki nam je prepovedal vsako misel na lastno domovino, a nas je gnal poginjat kot živino v svojo zločinsko vojno. Svobode pa je vredno le tisto ljudstvo, ki si jo pribori, in le tako ljudstvo jo bo tudi stalno ohranilo. To so že davno razumeli s krvavo izkušnjo na lastni koži naši rojaki, ki se junaško bore po vseh gozdovih naše Primorske in vse Jugoslavije.

Krvava zarja svobode, ki vstaja na vseh obzorjih, nam govori, da se približuje čas osvobojenja. Zardi tega vam kličem: **VSI RESNIČNI RODOLJUBI, STRNITE SE DO ZADNJEGA V VRSTAH NARODNO OSVOBODILNE VOJSKE, DA TUDI VI PRIPOMORETE K ZMAGI NAŠE SVETE BORBE!**

Zorko Jelinčič

ČESTITKE IN ZAHVALA "JUGOSL. ODBORA IZ ITALIJE" MARŠALU STALJINU IN TITU

Informacijski urad jugoslovanske vlade v Londonu sporoča tole:

Predsednik Jugoslovanskega odbora iz Italije, dr. Ivan M.Čok je poslal maršalu Staljinu ob priliki osvobojenja Beograda tole brzojavko:

"Prejmite prosim v imenu Jugoslovancev izpod Italije: iz Trsta, Gorice in Istre najiskrenejše čestitke in izraze hvaležnosti za sijajno zmago, pri kateri je bil osvobojen Beograd, prestolica južnoslovanskih narodov. Ponosni smo, da so oddelki jugoslovanskih prostovoljcev iz Trsta, Gorice in Istre v vrstah vojske maršala Tita imeli čast boriti

se ob strani armade maršala Tolbukina. Nihče se bolj ne raduje osvobojenju Beograda kakor tisti Jugoslovani, ki so proti svoji volji živeli izven Jugoslavije in ki sedaj v svojih naporih za ceno svobode pričakujejo pomoči od zaveznikov. Jugoslovanska in sovjetska zastava na beograjski trdnjavi sta simbol svobode za vse Južne Slovence, svobode, ki jo zavezniški jamčijo. Srmt fašizmu — svobodo narodu!"

Informacijski urad jugoslovanske vlade dodaja, da je predsednik Jugoslovanskega odbora iz Italije, dr. Ivan M.Čok podobno brzojavko odposlal tudi maršalu Titu.

JOŽE SREBRNIČ

Septemberska številka "Domovine" prinaša tole vest:

Dne 11. julija je v Soči utonil Jože Srebrnič, član Pokrajinskega odbora za Slovensko Primorje.

Vse njegovo življenje je bilo polno neprestanih bojov. Stal je v prvih vrstah primorskega, zlasti goriškega političnega življenja. Pred prvo svetovno vojno je skupaj s Henrikom Tumo organiziral goriško socialdemokracijo, po vojni in livornskem kongresu pa je postal predstavnik Komunistične stranke za vso Primorsko. L. 1924 je bil izvoljen na Goriškem za komunističnega poslanca v rimski parlament. Nato je sedemnajst let in pol preživel po ječah, konfinacijah in pod policijskim nadzorstvom. V sedanji osvobodilni borbi ima Jože Srebrnič neprecenljive zasluge, da se je Primorska tako enotno dvignila z ostalimi pokrajinami Slovenije v krvavi narodno osvobodilni borbi proti uničevalcem slovenskega naroda.

Za Jožetom Srebrničem žaluje ves slovenski narod. Ne z besedami, temveč s še bolj požrtvovalnim delom za tiste ideale, ki so mu bili najvrednejši kašipot v pregnanstvu, bomo izpolnili globoko vrzel v naših vrstah. Ostal nam bo v večnem spominu — zgled borca, ki je do sivih las skozi vsa preganjanja ter osebno in narodovo trpljenje, ohranil neomajno vero v zmago in bil vedno pripravljen na žrtve.

* * *

Kruta vest o smrti rojaka, Jožeta Srebrniča je njegove številne prijatelje in rojake zadela v samo globino srca, čeravno živimo v časih, ko ima človeško življenje tako majhno vrednost.

Meseca septembra 1939. me je v osvobodilni borbi padli prijatelj Danilo telefonično poklical na nujni sestanek. V mali "zarotniški sobici" mi je sporočil, da prihaja čez mejo Jože Srebrnič v družbi dveh naših fantov, od katerih je bil eden l. 1941 o božiču od fašistovskih razbojnikov ustreljen.

Z malo "miško" sva jo pobirala proti Cerknici in dalje v Stari trg ter po neverjetno slabi poti proti graničarski karavli. Izognila sva se prijateljev v Starem trgu. Z vednostjo stražarjev sva se skotalila dobrega pol kilometra na takrat italijansko ozemlje. Nekaj ur sva dobro prikrita nestrpnost čakala "konvoja". Končno so naši le prišli.

V črno pelerino zaviti in ves premočen nama je stisnil desnico Jože Srebrnič. Oprezno in s hitrimi

koraki smo srečno prestopili mejo. Danilo je sam opravil pri graničarjih, ki seveda niso vedeli za moža v črni pelerini. Odrinili smo v Begunje. Tu smo našega prijatelja Jožeta namestili v mali hišici, kjer so mu postregli in se je pošteno naspal od težke in za njegova leta utrudljive poti.

Zvečer smo odrinili v Ljubljano. V primorski gostilni smo mu našli neprijavljeno sobico. Pisal je knjigo o Slovanih in se trudil, da bi našel založnika, zlasti pa dovoljenje za priobčitev. Vse to seveda po kanalih, ker za njegovo prisotnost v Ljubljani uradno ni smel vedeti nihče. Poskušali smo, da bi ga spravili na varno — v Rusijo. Težkoče pa so zmagale na nad našo voljo. Jože pa ne bi bil Slovenec, če bi postopal drugače, kakor pa je. V skriti sobici tam na Žabjeku mi je večkrat zelo energično zatrjeval, da se bo javil policiji, ker da mu ilegalnost že preseda. Dejal mi je nekoč: "Saj mi bodo pustili, da pišem, z drugim jih ne bom nadlegoval". Kako malo je Jože poznal ljubljansko policijo in njenega upravnika. Hoteli smo ga s silo odpeljati v Beograd ali kam v Srbijo, kjer bi bil bolj na varnem. Stalno nam je namreč pretel, da se bo javil policiji. In nekega dne je to tudi storil...

Seveda ga je policija vrgla takoj nazaj v Italijo v objem fašistovskih druhali. Tak je bil Jože Srebrnič. Jezili smo se nad njim, ali pred njegovo poštenostjo, hrabrostjo in jekleno hrbtnico, smo imeli neizmerljivo spoštovanje. Jože Srebrnič je bil značaj, kakršnih v današnjih časih malo srečamo v življenju. Plemenit po srcu in globok v svojih zamislih, je bil v resnici pravi apostol ideje, ki se ji je ves posvetil. Tudi njegovi politični nasprotniki, ki drugače niso bili v obrekovanju in klevetah preveč izbirčni, so visoko respektirali tega značajnega moža.

Rad bi šel po vojni na Tvoj grob, prijatelj Jože, in na grobove drugih številnih najinih prijateljev, ker sem Ti dolžan še tisti pušelj, ki sem Ti ga obljubil ob ponovnem snidenju. Rekel sem Ti, da bi moral to biti liter terana ali zelena, ali Ti si pil samo pašareto...

Naj Ti bo lahka zemlja primorska, kakor Ti je bila tolažilna hladna bistra hči planin; obe si goreče ljubil.

Da bi novi Jugoslaviji usoda podarila mnogo takih mož, kakršni si bil Ti, to je goreča želja Tvojih prijateljev.

MOSKOVSKI SKLEPI

Moskovska konferenca med maršalom Staljinom in g.Churchillom je bila po devetdnevem zasedanju končana. Ob zaključku je bilo izdano tole uradno poročilo:

"Na sestanku, ki so mu prisostvovali gg.Churchill in Eden, kot zastopnika Velike Britanije in gg.Staljin in Molotov ter v družbi političnih in vojaških svetovalcev so bili doseženi tile sklepi:

Vojaški načrti, ki so bili odobreni v Teheranu, so bili pregledani v luči zadnjih dogodkov, in sklepi konference v Quebecu glede vojne v Zahodni Evropi, so bili preresetani. Glede bodočih zavezniskih vojaških operacij na vseh bojiščih je bilo doseženo popolno zaupanje.

Obe stranki sta prosto obrazložili svoje poglede na razna politična vprašanja, ki imajo splošen značaj.

Razvoj dogodkov v južnovzhodni Evropi so udeleženci temeljito proučili. Dosežen je bil sporazum glede določil o premirju z Bolgarsko.

Obe vladi sta sporazumni, da vodita v Jugoslaviji medsebojno vezano politiko, da bi osredotočili vse svoje sile proti umikajočim se Nemcem ter našli solucijo za premostitev notranjih težkoč Jugoslavije s povezanostjo kr.jugoslovanske vlade z Narodno osvobodilnim gibanjem. Pravica jugoslovanskega ljudstva, da si po vojni samo ustvari svojo ustavo, je samo ob sebi umevno priznana.

Razgovori so potekali z znanjem in odobrenjem vlade Združenih držav, ki jo je zastopal ameriški veleposlanik v Moskvi, M.Averell Harriman, kot opazovalec".

Sporazum v Moskvi: STRATEGIJA

IZJAVA G.CHURCHILLA V PARLAMENTU

V petek 27.tm. je o jugoslovanski edinstvi izjavil g.Churchill med drugim tole: "V resnici smo v naših odnošajih z jugoslovansko vlado dr.Šubašiča in z maršalom Titom delovali sporazumno s Sovjetsko zvezo in povabili k skupni izjavi za združitev, kakor smó se sporazumeli v Neaplu. Mnogo je boljše, da v teh zamotanih področjih vodimo vzajemno anglo-rusko politiko, kakor da bi ena stran podpirala eno mišljenje, druga pa nasprotno. Tako stanje bi lahko izzvalo nesporazumljenja med velesilami. Naša iskrena želja in naša sveta dolžnost je voditi tako politiko, da se ta dežela po končani vojni ne bi sprevrgla v ogorčeno notranjo borbo. Povabili smo obe strani, da se združita in sestavita skupno vlado za nadaljevanje vojne in naravno vse dotlej, dokler se narod sam ne bo mogel izjaviti. To je prirodno samo vodič za reševanje dnevnih vprašanj, kajti mnogo laže pridemo do soglasja z osebnim sestankom kakor po diplomatski poti, pa naj bi ta bila še tako skrbno zamišljena."

ZA POPOLNO JUGOSLOVANSKO EDINOST

London, 27. (REUTER). — Radio Svobodna Jugoslavija je danes objavil uradni komunike, v katerem je rečeno, da se razgovori med maršalom Titom in dr.Ivanom Šubašičem, predsednikom londonske vlade, ki so pričeli v sredo, glede popolnega edinstva Jugoslavije, razvijajo v pristrčni atmosferi. Komunike izraža upanje, da bo dosežen popoln sporazum glede sestave združene jugoslovanske vlade že v najkrajšem času.

Sporazum v Moskvi: POLITIKA

SLOBODNA TRIBUNA

NEKOLIKO ODGOVORA...

Gospodine urednice! Molim Vas da objavite u Vašem cij. listu ovaj odgovor na neke govore bivših jugoslavenskih političara. Iskreno zahvaljujem...

Svakom prilikom se po koji naš bivši političar javi svom Jugoslavenskom narodu, za kojega toči suze i žali sudbinu svojih nesretnih sunarodnjaka. U interesu svih Jugoslavena bolje bi bilo, da se ta gospoda više ne jave našem narodu, i ne pune glave raznim frazama, koje su oni bili naučili kroz četvrt stoljeća u domovini. Mi svi dobro znamo, da će mnogi krokodili da plaču i da se umiljavaju svome narodu, kojega su tako jako voljeli. Ali mi Jugoslaveni na Srednjem Istoku kao i oni u domovini ne trebamo ni govore ni članke od političkih penzionera; nama Jugoslavenima je bilo i u domovini preko glave hvalježivosti tih nametljivaca, pa zato poručujemo toj gospodi, da nas njihova imena podsjećaju, na onu ružnu sliku ljudi, koji su vladali u interesu ne naroda nego svojih džepova.

Čudno je, da ta samozvana gospoda vole da govore Jugoslavenskom narodu u inostranstvu, a izbjegavaju da govore narodu u Jugoslaviji, jer su svjesni toga, da narod u Jugoslaviji, neće da sluša bilo kakve mudrace iz prošlih režima, a Jugoslaveni u inostranstvu moguće bi i prislušali apostolsku rječ poštenjaka jer pošto su već dugo van Jugoslavije, nije jim poznato tako dobro lažno pričivanje tih samozvanaca.

A i mi na Srednjem Istoku već smo ljepo počeli da zaboravljamo samozvane političke smutljivce, ali svako toliko se koji od takvih pojava, da podsjeti na stare rane.

Propali političari još se uvijek služe starim trikovima t.j. žale se da ih narod ne razumije, da su im namjere poštene, ali boli ih srce za teško trpljenje našeg naroda, puca im srce od smiljenja, i goje nadu, da će se poslje svih tih žrtava stvoriti ljepša, bolja i zadovoljnija Jugoslavija. Jeste, jeste gospodo, ali ju neće stvarati mozgovi bivših političkih rekordera, već razumni i pametni ljudi, kojima nije glavni cilj lični interesi već narodno dobro. Zato za ove političke korifeje koji su u Jugoslaviji i izvan nje zastupali vlade pendreka i žandara bilo bi najbolje da šute i da se nigde više javno ne pojavljuju i drže neke političke govore, jer nas je dosta u Jugoslaviji bolila glava od mudrih govora ovih dokloćenika.

Izgleda, da toj gospodi puca srce i toče krokodilske suze, ali kada su ta gospoda bila u raznim prijašnjim vladama, kojima nije bio drugi cilj nego mučenja, zatvaranja i pendrečenja, onda toj famoznoj gospodi nije srce pucalo, onda im je srce pucalo radošću, jer im je bio cilj, da "rulju" nauče reda. ("Rulja" je bio najobičniji naziv svjeta u Jugoslaviji pod bivšim režimima).

I sada kada bi batina trebalo da se okrene prema toj gospodi, pozivaju se na zdravo razumjevanje današnjih upravljača, i preporučuju, da bi trebalo, da zaboravimo sve razmirice i nebi želili, da se u Jugoslaviji stvori vlada pendreka i žandara, jer ih je strah, da i oni ne osjete taj famozni pendrek i glavnjača.

Sada kada se ta jugoslavenska rulja stvorila u

mudre, pametne i poštene ljude, koji stvaraju ljepšu i sretniju Jugoslaviju i za nas i za ovu gospodu, još misle, da bi moguće njihova politička karijera i mudrost dobro došle i bila od strahovite koristi, a moguće i kakovo ministarsko mjestance ne bi bilo loše, ali gospodo politički doklaćenici Srednjeg Istoka ili bilo kuda, nema više mjesta za vas u budućim narodnim vladama, i mi Jugoslaveni na Srednjem Istoku se najljepše zahvaljujemo toj gospodi na njihovom namećanju i mi smo svi sretni, da smo se tih mudraca i državnika rješili jednom za uvijek. Bilo je dosta te razne političke gospode koja kroz ovo vrijeme rata, po kojekad preko Engleskog i drugih radio stanica, trubili su i poručivali Jugoslavenskom narodu, da neka bude spokojan i neka čeka, da će svršetak brzo doći, i da će oni i opet da se vrate u Jugoslaviju i da teraju po starom. Ali stvari su otišle pametnijim putem nego što su ovi mudraci mudrovali.

Osobito su ovi politički dokloćenici, bili aktivni pred par godina, kada su još uvijek sanjali, da je pobjeda pendreka i žandara zajamčena, i da će sa svojom reakcionarnom samovoljom i opet da počnu onde gde su stali.

To je bila njihova taktika kroz prošlih 25 godina gde su se previjali i lomili bučnim obećavanjima, a na koncu bi ispalo da od svih tih sjajnih obećavanja narod nebi imao ništa nego samo povećanje poreza, prireza, zarezaja i narezaja i neka sam vrug zna kako su to sve zvali, i onda zadnja pomost ostale bi prazne kase. Zato nije čudo da se ti politički dokloćenici koprcaju, jer oni znaju, da narodno povjerenje, koje nisu nikad ni imali, neće i nemogu steći, i naravno biti će im skućeno u budućoj Jugoslaviji poštenih i dobrih ljudi, i onda neće biti kao prije, gde se je narodna umka djelila nekome kapom a nekome šakom, nego će svako prema onoj narodnoj "trbuhom za kruhom".

Naša je dužnost, da se sve ove ljude baci u zaborav, i da se ne sluša njihove govore, niti čita njihove članke. Osobito se mnogo brinu kakav će poredak da ima buduća Jugoslavija, izgleda da ih boli glava za taj novi ustav, jer misle, da nebi loše bilo, da se opet vrati "Ustav" pendreka i kundaka, ali ne gospoda bivši pendrenjaci, neće se vrati to čudo izmišljeno po vama, i mi ne želimo da se ikad pojavi.

Složno ćemo i mi vani sa ostalom našom braćom u domovini, da se otresemo ovih naših doklaćenika koji su nam ostavili najcrnije dane naše prošlosti. Naša je dužnost da se svi zajednički složimo i pristupimo u N.O.V. Jugoslavije i svim silama borimo protiv samozvanih reakcionarnih, fašističkih samozvanaca, i da svako onoliko koliko može pomogne prave narodne predstavnike, koji će da ispune narodne težnje, na sveopšte dobro svih naših naroda bez obzira na pleme i vjeru, a ovoj gospodi doklaćenicima i bivšim šefovima glavnjača i zatvora poručujemo, da ne trebaju da se pojavljuju među nas niti govore niti — bilo kako, jer njihovo prisučće samo bi škodilo našem zdravlju, radi sjećanja na one crne dane naše prošlosti.

Da bi Jugoslaveni u okviru buduće Jugoslavije kojoj je udario prvi temelj naš dični drug Tito, živjeli u zadovoljstvu, međusobnom prijateljstvu i ljubavi, ne treba da se ove političke strvine pojavljuju opet na političku površinu i mješaju u poslove pametnih, poštenih i dobrih ljudi.

Josip Pavletić

PO OSVOBOJENJU BEOGRADA

Da ohranimo zgodovini nekaj spominov na veličastno osvoboditev jugoslovanske prestolice, prinašamo nekaj govorov, ki so sledili potem, ko so v Beogradu zaplapolale osvobodilne zastave.

DNEVNO POVELJE MARŠALA TITA

Maršal Jugoslavije Tito je 21. oktobra izdal tole dnevno povelje:

"Dne 20. oktobra 1944 so naše enote z rami ob rami z Rdečo vojsko osvobodile Beograd, slavno in mučeniško glavno mesto federativne in demokratične Jugoslavije. Ta velika zmaga je ena največjih zmag nad sovražnikom našega naroda — nad nemškim zavojevalcem. Posebno je važna zaradi tega, ker so v borbi za osvobojenje junaškega mesta Beograda prelili svojo kri sinovi junaške Šumadije, Krajine in ostale Bosne, junaške Črne gore, sinovi belega Zagreba in Hrvaškega Zagorja, sinovi naše kamenite Like, Dalmacije, Slavonije, Vojvodine in Slovenije. Ta zmaga pa je velikega pomena tudi za to, ker je bila dosežena skupno z enotami bratske slavne Rdeče armade.

Izrekam svojo zahvalo in priznanje za neizrekljivo hrabrost in upornost za osvobojenje Beograda, borbem, poveljnikom in političnim komisarjem 1., 5., 6., 21., 28., 16., 36. in 11. divizije. V tej zgodovinski zmagi, ki so jo izvojevali junaški sinovi naših narodov pod našim poveljstvom, skupno s hrabro bratsko Rdečo armado, bodo naši narodi posvetili polno pazljivost in zahvalnost. Predložili bodo v odlikovanje vojake in posamezne borce, poveljnike in politične komisarje, ki so se posebno odlikovali.

Slava padlim junakom, ki so dali svoja življenja za svobodo svojega naroda!

Smrt fašizmu, svobodo narodu!

Vrhovni poveljnik N.O.V. Jugoslavije,
maršal Tito.

VOJNO POROČILO VRHŠTABA N.O.V. IN P.O. JUGOSLAVIJE

Beograd je osvobojen! Naše enote in enote Rdeče vojske so po težki in ogorčeni sedemdnevni bitki popolnoma uničile obrambo mesta in obkolile nemško zbiranje jugovzhodno od Beograda. Ves vojni aparat sovražnika je v rokah naših borcev in rdečearmejcev. Izmed naših enot sta v bitki za Beograd sodelovala 1. in 12. korpus. Skupno z rdečearmejci so naši borci pokazali nezaslišano junaštvo. Za osvobojenje Beograda so prelili kri in položili svoja življenja na oltar zmage sinovi vseh narodov Jugoslavije.

GOVOR KRALJA PETRA II.

Dragi moji Srbi, Hrvati in Slovenci!

Beograd, naša junaška in izmučena prestolice je zopet svobodna. 43 mesecev je v potu, krvi in solzah plačevana svoboda nikoli premagane Jugoslavije, ki jo je izvojevala Narodno osvobodilna vojska

Jugoslavije pod vodstvom maršala Jugoslavije Tita. Osvoboditev Beograda je bila dosežena z nadčloveškimi borbami naših narodov in z neprecenljivo premočjo bratske in zavezniške Rdeče armade, kar je najvišji simbol zmage nad sovražnikom, simbol junaštva in domoljubja naših narodov in najvišji dokaz enotnosti in zavezniške solidarnosti. Skupni pohod jugoslovanske N.O.V. in s slavo ovenčane Rdeče armade v prestolico Jugoslavije ter uspehi naših velikih britanskih in ameriških zaveznikov na ostalih bojiščih naše narodne borbe, so najprepričevalnejši znaki skorajšnjega in dokončnega osvobojenja celotnega jugoslovanskega narodnostnega in državnega ozemlja. Pozdravljajoč osvobojeni Beograd, pozdravljam vse vas, dragi moji Srbi, Hrvati in Slovenci, z globoko zahvalo junaški N.O.V. in maršalu Titu, ter bratski in zavezniški Rdeči vojski ter njenemu velikemu maršalu Staljinu. Slava vsem junakom in žrtvam naše skupne borbe! Globoko sem prepričan, da bosta vojska in narod, ki sta z neskončnimi žrtvami ostvarili nesmrtna dela v borbi za osvobojenje svoje domovine, znala v miru ohraniti sadove svoje zmage in sebi zgraditi boljše in srečnejšo bodočnost v novi, svobodni, demokratični in federativni Jugoslaviji. Navdan z radostjo in srečo vas na ta veliki dan pozivam in prosim, da si vzamete za vzgled hrabre osvobodilce naše prestolice, in zedinjeni v N.O.V. doprinesete tudi zadnjo žrtev na oltar svobode naše domovine.

Živela Narodno osvobodilna vojska Jugoslavije;
živela junaška Rdeča armada; živeli Srbi, Hrvati in Slovenci;
živela svobodna in srečna Jugoslavija!

GLAS JUGOSLAVIJE

(Direkcija za informativnu službu u Londonu)

Došao je onaj veliki dan na koji smo tako dugo i sa tolikom željom u srcu čekali. Beograd, taj beli grad ponovo je slobodan. Posle tri i po godine brutalne nemačke vojne okupacije i zverstava gestapovaca, od čije su ruke pali toliki njegovi stanovnici, Beograd ponovo udiše vazduh slobode. Način na koji je njegovo oslobodjenje postignuto, zaista je simboličan. Oslobodio ga je sam naš narod. Medju tim borcima je bilo mnogo onih, koji su morali da napuste taj grad, kad su Nemci došli i oslobodila ga je naša ruska braća. Zar čovek može da zamisli bolje oslobodioce? Beograd, naša ponosna prestonica doživeo je mnogo napada u istoriji. Njegov geografski položaj i suviše je važan a da ne padne u oči svakom napadaču Balkana. Još kad su pisani prvi ljudski anali, stajao je grad tamo, gde danas stoji Beograd. Stanovništvo grada menjalo se mnogo puta, ali sam grad uvek i uvek ponovo

ustajao je ispod ruševina. Još davno pre rimske okupacije Balkana, taj grad zvao se Singidunu. Ovo keltsko ime značilo je baš ono, što Beograd danas pretstavlja, grad pobede. Beograd stajao je uvek na putu varvarskim prepadima i štito civilizaciju od divljaštva. Rimska imperija nestala je ali je Beograd ostao. Bizantinska imperija koja je došla posle Rimljana, morala je da napusti grad, ali sam grad proživio je sve. U srednjem veku Beograd je najzad došao u ruke srpskog naroda, koji je posle toga prolio za njega toliko krvi sve do danas.

Sada je Beograd ponovo u rukama onih kojima pripada, našem narodu. On je sada u našim rukama i ostaće u našim rukama. Mi se radujemo što je oslobođen, raduje se tome i ceo slobodan svet, jer Beograd je, posle oslobodjenja od turskog jarma uvek bio središte slobodne misli.

Sama borba kreće se sada prema zapadu, severozapadu i severu, kada svi naši krajevi mogu da budu potpuno oslobođeni. Ima još jedan grad, lepi i ponosni grad koji treba da bude oslobođen — Zagreb, a posle Zagreba dolazi na red jedan od nastarijih gradova u Evropi — Ljubljana. Ova lavina oslobodjenja koja je plod aktivnog otpora našeg naroda i njegove otvorene borbe, od mnogo godina u redovima N.O.V., juriće sve dalje i dalje dok i poslednji neprijatelj i poslednji mrak tudjinske tiranije ne bude izbrisan sa našeg tla. Ova lavina neće se zaustaviti sve dotle, dok ne budu oslobođeni svi sinovi i sve kćeri našeg naroda, da zažive novim životom u demokratskoj, slobodnoj i federativnoj Jugoslaviji. Ova lavina neće ni zastati ni prestati, dok se ne budu ispunile velike reči maršala Tita: "TUDJE NEĆEMO, ALI NAŠE NIKAD NE DAMO!"

GOVOR PREDSEDNIKA "JUGOSLOVANSKEGA ODBORA IZ ITALIJE" DR. I. M. ČOKA NA LONDONSKEM RADIU

(Govor smo prejeli v izvlečku)

Dragi Slovenci!

Beograd je oslobođen, Beograd, ki je središte ne samo Jugoslavije pač pa vsega Balkana, je zopet svoboden. Težke so bile žrtve osvobodilcev, ali še težje so bile izgube sovražnika. Pri Beogradu se zlivata Sava in Donava, spojeni z reko Dravo kot simbol južnih Slovanov. Donava pa teče kot ena sama solza dalje vse do Črnega morja — ruskega jezera, ki je bilo živa priča sijajnih zmag Rdeče armade.

Slovenci pozdravljamo osvoboditev Beograda, in zastave jugoslovanske in ruske na Kalimegdanu so simbol svobode vseh južnih Slovanov nad barbar-skim nacizmom in dekadentnim latinskim fašizmom.

Sedaj je odprta pot slavnim ruskim armadam čez Panonsko ravnino in željno pričakujemo dan, ko bo Rdeča vojska skupno z našo N.O.V. osvobodila najsevernejši kotic naše drage domovine in naš modri Jadran.

BRITANSKI KRALJ JURIJ VI. KRALJU PETRU II.

Kralj Jurij VI. je postal kralju Petru II. tole sporočilo:

"Z velikim zadoščenjem sem zvedel o osvobojenju Beograda s strani našega junaškega sovjetskega zaveznika in s pomočjo N.O.V. maršala Tita ter

junaških meščanov Beograda, ki so skozi tri leta in pol prenašali teror zavojevalca. Osvoboditev glavnega mesta Jugoslavije, Beograda bo — tako se nadejam — doprinesla k hitremu iztrebljenju našega skupnega sovražnika iz Jugoslavije. Naj bi čimprej prišel dan, ko bo vsa Jugoslavija svobodna in bodo vsi Jugoslovani zopet prosti".

GOVOR PROF. DR. BORISA FURLANA NA LONDONSKEM RADIU

Osvoboditev Beograda je simbol, ki bo po vzvišenosti primera in mnogolikosti pomena, ostal za vse dobe, ki pridejo, osnovno bitno nacionalno dejstvo in simbol občečloveških vrednot. Osvoboditev Beograda je simbol enotnosti srbskega naroda, simbol enotnosti južnoslovanstva, enotnosti slovanstva in enotnosti vseh zavezniških narodov.

Osvoboditev Beograda je simbol enotnosti srbskega naroda z deli osvobodilne borbe. Srbske narodne mase in zbrani cvet inteligence, vse to je bilo vedno v prednjih vrstah borbe za svobodo in demokracijo. Nekdaj je mala reakcionarna klika narodnih odpadnikov, izrabljajoč ime srbstva, skušala zatiniti slavno preteklost in potegniti narod v propast, razširiti nacifašistično ideologijo in narod ponižati za tuje orodje. Srbske narodne mase so v zmagoslavnem pohodu pristopile k osvoboditvi Beograda in tu je elementarna sila narodnega podviga požrla one, ki so pripravljali narodu grob in nečastno počivališče.

Osvoboditev Beograda je simbol enotnosti jugoslovanskih narodov. Ti sinovi Jugoslavije so prišli iz slavne Šumadije in Črne gore, iz Bosanske Krajine in iz Like, iz Hrvaškega Zagorja in Slovenskega Primorja. Vse je navdihnila ena skupna misel, eno osnovno prepričanje — skupni je boj, skupne so žrtve, skupna bo zmaga in skupna lepša bodočnost, ki si jo gradijo na današnjih razvalinah. Iz Beograda pojdejo dalje z vihrajočimi zastavami v Zagreb in Ljubljano; v vse druge prestolice jugoslovanskih narodov, v vsa ostala mesta in vasi, kjer koli prebivajo rodovi Južnih Slovanov. Osvoboditev Beograda je simbol borbene enotnosti slovanstva. Na zemlji Južnih Slovanov se je izvršila združitev herojske Rdeče armade in N.O.V. Za to isto idejo se je prelivala kri bratskih narodov, za isto idejo notranje in zunanje svobode, za zgraditev človeškega občestva, da bi mogli zaživeti človeka dostojno življenje. Na vzhodu in na jugu prelivajo za isto idejo tovariši kri skupno z N.O.V. i sovjetski i bolgarski bratje, ki so bili tako željno pričakovani kot enakovredni in svobodoljubni narodi. Osvoboditev Beograda je simbol enotnosti Združenih narodov; rezultat skupnega vojnega napora in skupnih žrtev od El Alameina in Staljingrada, od Moskve in Londona do britanskih in italijanskih bojišč in bojnih poljan na Daljnem Vzhodu. Skupaj smo stali v najtežjih urah, pripravljeni, da skupno propademo, skupno korakamo k zmagi in skupno bomo v svobodi in edinstvu zgradili bodočnost. V tem duhu sta Churchill in Staljin izdelala končne načrte za zadnjo odločilno bitko v Evropi. V tem duhu sta tudi pozdravila borbena enotnost jugoslovanskih narodov in ponovno priznala njih pravico, da si po tej vojni krojijo svojo politično besedo in svojo politično svobodo, sami.

DENARNO FINANČNA POLITIKA OD PRVE DO DRUGE SVETOVNE VOJNE IN POVOJNA VPOSTAVITEV JUGOSLOVANSKEGA DINARJA

Dr. Josip Agneletto

IV.

To dosežemo z manipulacijo diskonta, z diferenciacijo reskompta in z operacijami na odprtih tržiščih. V Franciji niso bili postavljeni nikaki pogoji zlati kovinski rezervi, pač pa njeni uporabi. Kadar hoče središčna banka pri industrijski nadproizvodnji prisiliti proizvajalce, da razprodajo nakopičeno blago ter s tem pospešijo produktivni cikel, zniža eskomptno mero. Kadar pa hoče podaljšati produktivni cikel in ohraniti cene neizpremenjene, dvigne eskomptno mero. Znano je pravilo narodnega gospodarstva (Tooke), da je posledica zvišanja eskomptne mere ta, da ostane tuj kapital v državi, da se ustavi nalaganje domačih kapitalov v tujini, da si domači uvozniki tujega blaga puščajo financirati uvoz od inozemstva, da se prodajajo tuji papirji, domači pa kupujejo, da se naložbe na vpogled v tujini odpokličejo v domovino in da se zniža število akceptov za inozemski račun.

Dalekosežne posledice teh bančnotehničnih ukrepov prihajajo najbolj do izraza na londonskem denarnem trgu, ki je v velikem upnik za inozemske akceptirane in eskomptirane menice ter dolžnik za inozemske vloge in naložbe v angleških funtih. Kadar hoče London prisiliti inozemske dolžnike, da poplačajo svoje dolgove in pošljejo valute v London, dvigne eskomptno mero. Sprememba eskomptne mere je v splošnem vzrok premikanja stroškov in dohodkov ter dviganja in padanja gospodarske aktivnosti. Bank of England je 1.1932 prodala javne vrednostne papirje in dvignila eskomptno mero, da zmanjša obtok bankovcev, ni pa mogla vplivati na množino in vrednost denarja, ker se oba vsakokrat prilagodita produktivni in kreditni situaciji mednarodnega trga.

Kliring ni nikdar ohranil cen v ravnotežju niti ni preprečil njih padca. Zato so poskušali s teorijo o alineaciji, da dosežejo mednarodno ravnotežje denarja in cen s tem, da so vrednost denarne enote ene države prilagodili vrednosti denarja sosednih držav; da bi zmanjšali pritisk na zlate rezerve, da bi se kompenzirale izgube zunanje trgovine in posledice nezdrave gospodarske politike ter da bi se znižali stroški monetarne politike. Vsi ti napor so imeli namen, da ustvarijo podlago za gospodarsko ravnotežje, ki je bilo razrahljano s padcem zlatega standarda.

Za Anglijo, Ameriko in Belgijo, ki so prve znižale po finančnem zlomu 1931 svoje veljave, je segla po alineaciji jeseni 1936 — tedaj ravno po končani abesinski vojni — večina evropskih držav.

Francija je pooblastila z zakonom z dne 25.9.1936 svojo emisijsko banko in finančno ministerstvo, da znižata vrednost francoskega franka za 25% do 34%, tako da je moral devalvirani francoski frank vsebovati 43 do 49 miligramov 9/10 čistega zlata. Na podlagi tega pooblastila je bil francoski frank devalviran za približno 30% svoje prejšnje vrednosti.

Češkoslovaška je znižala notranjo vrednost svoje krome za 1/6 prejšnje vrednosti in je bila nova krona vrednost stabilizirana med 30.20 in 32.31 miligramov zlata, to je na 31.26 miligramov. Švica je devalvirala švicarski frank za 30% njegove prejšnje vrednosti, pri čemer bodi omenjeno, da je pooblastilni zakon določal mejo navzdol do 26.5%, navzgor pa na 35%, kar odgovarja zlati metalni vrednosti novega franka 190 odnosno 115 miligramov. Italija je devalvirala liro za polnih 42%. Nizozemska uradno ni odredila nikake devalvacije svoje veljave, pač pa je ukinila delovanje zlatega sistema in s tem neposredno dosegla in dopustila, da je nizozemski goldinar padel za 20%. Jugoslavija je svoj dinar vzdržala nespremenjen.

Te evropske alineacije niso ostale brez vpliva na angleški trg in tako je segla Anglija takoj za drugimi evropskimi državami po istem monetarno tehničnem sredstvu ter znižala vrednost angleškega funta od 4.90 na 5.05 dolarja.

Direktna posledica je bila sprememba notranje vrednosti vseh faktorjev, ki tvorijo gospodarsko ravnotežje. Sprememba pa ni bila istočasna in proporcionalna s spremenjeno denarno vrednostjo. Sprememba denarne vrednosti n.pr. za 20% ne pomeni tudi spremembe cen za 20%, ker je cena odvisna od popolnoma drugih čimlcev. Glavni bi bili tile: Gibčnost povpraševanja in ponudbe, zunanja konkurenca, večja ali manjša industrijska immobilnost, pretresljaji pri upravljanju javnih upravnih izdatkov in dohodkov, množina razpoložljivih kapitalov, ki odhajajo ali prihajajo iz tujine, plačilna bilanca, razmerje med skrčljivimi in neskrčljivimi stroški ter nezaposlenost. Ako dve državi postavita sporazumno ravnotežje svojih denarnih enot, se spremeni tudi njihovo gospodarstvo v odnosu z državo III in IV. Ker pa spremembe niso niti istočasne niti proporcionalne, se njih plačilne bilance v odnosu do drugih držav modificirajo, modificirajo pa se tudi med seboj, zato ne more funkcionirati denarna pariteta, in svetovna gospodarstva se prično loviti med seboj na takozvanih krivuljah zasledovanja.

Mednarodna trgovina je svobodna ali pa propade. Bolj ko se zožuje obseg trgovinske izmenjave v prostoru, večje je valovanje cen in tečajev ter dražja je alineacija. Ustanove kot "Exchange Equalisation Account" (E.E.A.) pomagajo le do gotove meje vzdrževati monetarno in finančno ravnotežje. Ko se prično gospodarstva držav pomikati v različnih smereh, se izmenjava zategne, postane počasnejša, primerjalne potrošnje se menjajo in ustanova E.E.A. postane predraga za državni zaklad. Nobena država ne more vsiliti svoje monetarne politike drugim. Država sicer lahko poljubno razpolaga s svojim denarjem, ali ne more prisiliti tujine, da ji prodaja svoje blago za cene, izražene v papirnatem denarju, ki ima uradni prisilni tečaj. Tako smo opazili že pred vojno in tekom te vojne značilno dejstvo, da

so male države, ki so bile v gospodarski ali politični odvisnosti velikih držav, namenoma pomnožile obtok svojega denarja in s tem dvignile svoje blagovne cene, zato da so prisilile na posreden način velike države, da so plačevale za blago, kupljeno v teh majhnih državah po znatno višjih cenah kakor pa bi ga bile plačale, če ne bi vsiljevale svojega denarja po v naprej določenem pretiranem tečaju. Teh umetno dvignjenih cen so se posluževale nekatere balkanske države nasproti Nemčiji.

Preveč je neznan in negotovosti med gospodarskimi faktorji, da bi mogla biti vsaka alineacija pravilna in odgovarjajoča stvarnemu gospodarskemu stanju. To ne gre na podlagi primerjalnih izdatkov (potrošnje), ker ravno zaradi preloma potrošnje ne uspeva trgovina, to niti na temelju novih cen, ker ni mogoče spoznati vplivov novih sprememb na cene, niti na temelju namišljenih učinkov novih sprememb na primerjalne izdatke, ker se ti ustalijo in ugotovijo šele po daljši dobi, pa niti na temelju plačilnih bilanc, ker te ne funkcionirajo zaradi izostanka ravnotežja; mogoče pa ni tudi vse dokler so v funkciji različne denarne vrednosti, ker odtegujejo različne vrednosti blago in delo (mezde) vplivu menjalnih tečajev. Gospodarsko svobodne kakor tudi avtarktične države morajo prilagoditi svoj denar veljavam sosednih držav, ker so pač gospodarski zakoni v obeh državnih oblikah enaki, od finančne politike pa je odvisno, kako se bremena porazdelijo na različne socialne ustanove.

Za uspešno alineacijo je potrebno sodelovanje več držav. Proizvajajo se dobrine, ki zahtevajo manjše proizvodne stroške iz že nabavljenih sirovih. Z inteligentno finančno politiko, ki spoštuje zasebno varčevanje in prihranke širokih ljudskih slojev, alineacija ne sme biti preveč fiskalna in ne sme delati skokov, držec se čim bolj stalne linije in s širokim razumevanjem gledajoč na industrijski in trgovinski vspon. Denarja ne devalviramo za to, da na eni strani dvignemo plače, na drugi pa zaviramo dvigovanje cen. V gospodarstvu je celotno snovanje medsebojno povezano, da torej gospodarsko napreduje, mora vsak posamezen gospodarski člen dosledno izvajati odkazano mu funkcijo. Drugače padajo dohodki, propadajo obrobna podjetja in raste nezaposlenost. Delavcem ni pomagano, če na eni strani zvišamo mezde za 30%, na drugi strani pa istočasno poženejo na cesto 30% delavstva.

Iz gornjih vzrokov niso alineacije, ki so bile izvedene 1.1936 v pretežnem delu evropskih držav, ustavile padanja denarne vrednosti in dviganja cen ter odtoka zlata iz gospodarsko šibkih držav. Izgube, ki so jih utrpeli široke množice malih varčevalcev z alineacijami, so porazno vplivale na psihološko razpoloženje ljudskega zaupanja v državno denarno politiko. Psihološki moment je bil vedno in je ostal v gospodarstvu važen činitelj. Kaj čuda, če je neprestano ginilo zaupanje v denar, če pa se je vsakdo denarja bal, ga odrival, dvigal iz denarnih zavodov ter ga nalagal v vsakovrstne gospodarske dobrine in so se zato cene dvigale v nedogledne višine. Ni čuda, če je torej denar bežal v tujino in iskal naložb v tujih valutah, v devizah ali v zlatu. Ravno ta psihološki moment je ogražal na Francoskem po 1.1936. zlate rezerve Francoske narodne banke z begom v tujino in prisilil 1.1938 Deladierjevo vlado, da je ponovno devalvirala frank, potem

ko je bila izčrpala ogromno zlato rezervo za varstvo 1.1936 devalviranega franka. Ta devalvacija je dvignila tečaj angleškega funta od 109.50 na 152 francoskih frankov (Deladierjev frank).

V. POVOJNA DENARNA POLITIKA S POSEBNIM OZIROM NA JUGOSLAVIJO

V to denarno zmedo, ki se je stopnjevala do obupa zaradi oboroževalnih stroškov vseh svetovnih držav, je udaril kot strela z neba septembra 1939 začetek druge svetovne vojne, ki še ni dobojevana. Z vstopom Amerike v vojno 1.1941 se je pojavilo vprašanje gospodarske obnove po vojni in nove organizacije sveta. Amerika si je bila svestna kričočih napak versajskih državnikov, ki so se bili zagrizli v politična in vojaška mirovna določila ter prezrli ali pustili v nemar gospodarsko stran svetovnega miru in prepustili povojno Evropo gospodarski zmedi v zmotnem pričakovanju, da bo premagana Nemčija z vojno odškodnino ozdravila vse rane, vsekane v telo svetovnega gospodarstva. Zato je Amerika — v spoznanju, da ni zadosti vojno dobiti, ampak da je treba organizirati tudi dobljeni mir — pričela takoj po vstopu v vojni vrvež s pripravami za solidarno vzajemno gospodarsko organizacijo vsega civiliziranega sveta po sedanji vojni. Amerikanci so se zavedli, da ni mogoče rešiti ameriškega gospodarskega vprašanja brez vpustavitve gospodarskega in finančnega ravnotežja v svetu in da ni mogoče najti dobrih odjemalcev za ameriško proizvodnjo, če se istočasno ne dvigne življenjska raven najširših slojev v vseh civiliziranih državah. Sem spada kot najbitvenejši vogal te ogromne obnovitvene stavbe nedavno zaključena denarno finančna konferenca Zedinjenih narodov v Bretton Woodsu. Ta je položila temelj za vpustitev povojnega gospodarskega ravnotežja z določitvijo skupne mednarodne osnovne denarne enote, na katero se bodo zasedrali vsi denarni sistemi sveta.

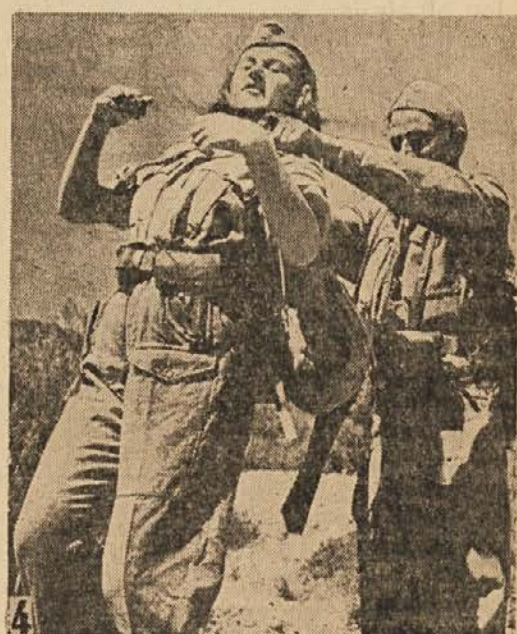
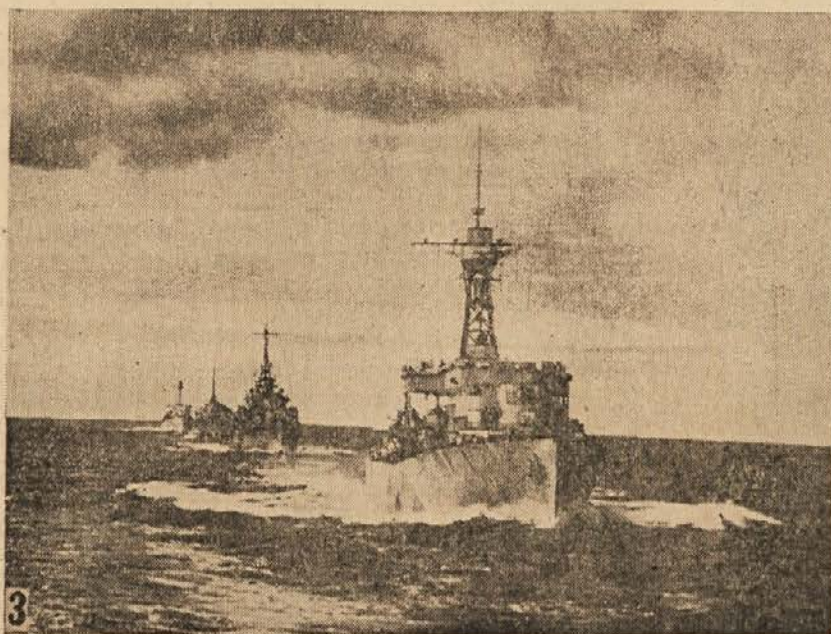
Po teh predhodnih, za vpustitev jugoslovanske veljave potrebnih razmotrivanjih, preidemo k jugoslovanskemu valutarnemu vprašanju.

Jugoslavija je spadala v vrsto onih 40 od 52 držav sveta, ki so z monetarnimi in valutarnimi omejitvami odpravile svobodno trgovino deviz, valut in zlata ter izvoz in uvoz lastnega denarja. Tako je bila Jugoslavija stopila v krog držav z zaprtim denarnim tržiščem, da obvaruje svojo narodno veljavo pred izvozom v tujino in ohrani s tem denarni tečaj na določeni višini.

Aprila 1941 je notiral jugoslovanski dinar na curiški borzi približno 10 švicarskih frankov za 100 dinarjev, dočim je bila dinarjeva kupna moč za 1/5 manjša in je stal na švicarskem denarnem trgu 1 švic.frank 12.50 dinarjev.

Po zasedbi Jugoslavije je bilo njeno ozemlje razkosano v 7 upravnih področij, od katerih je bilo 5 takoj anektiranih od sosednih osnih držav, dočim sta 2 ozemlji tvorili Nedićevo Srbijo pod nemškim in Paveličevo Hrvatsko pod nemškim in laškim nadzorstvom. Le v teh dveh ozemljih se je ohranila osnovna vrednost dinarja kot vrednost nanovo uvedenih denarnih enot — srbskega dinarja in hrvaške kune. V ostalih petih ozemljih so dinar zamenjali z denarnimi enotami dotičnih okupacijskih držav: nemške marke, italijanske lire, madjarski pengő, bolgarski lev in albanski lejk.

(Dalje prihodnjič)

Slika 1. NA PREŽI: Britanski strelci oddelka strojnih pušk na preži ob nizozemskem prekopu krijejo prehod britanske pehote. Slika 2. IZ OSVOBOJENE GRČIJE: Poveljnik grške armade EDES na inšpecijskem potovanju s svojim štabom. Slika 3. GONJA NA NEMŠKE PODMORNICE: Fregate in korvete 2. spremljevalne skupine, ki ima rekord pri uničevanju nemških podmornic. Slika 4. NAŠI SO NEUTRUDLJIVI V VOJAŠKEM URJENJU: Dekle N.O.V. poučuje tovariš pred daljšim pohodom o uporabljanju nahrbtnika, kar zahteva veliko izurjenost, posebno pri nenadnem napadu sovražnika. Slika 5. IZ ITALIJANSKEGA BOJIŠČA: Britanski tank Sherman se pri pohodu na Rimini obdaja z umetno meglo, da bi ostal prikrit sovražnemu očesu. Slika 6. IZ VZHODNE FRANCIJE: Britanska pehota prečka pri svojem zasledovanju sovražnika pontonski most čez prekop nekje ob nemški meji.

BASIC ENGLISH

29. GOVERNMENT

THINGS

authority	agreement	protest	representative
(government)	approval	decision	secretary
law	argument	detail	selection
nation	committee	division	sex
tax	control	force	trouble

QUALITIES

equal	political
male-female	responsible

OTHER WORDS

power (e); country, group, history, order, organization, power, society, system; order (e).

29. GOVERNMENT

Wherever there is society there is government, but all society is not under one government. The earth has still a great number of separate governments. A division of the earth which has a separate government is a political division, and if it is a country we give it the name nation.

A very simple form of government is the rule of one person who has complete authority, and in early times such governments were common. But today most political organizations are very much more complex than that.

We give the name "government" not only to the system of rule which a nation or other political unit has, but to the persons who have control of it. So we say that the government of a country makes a law for those living in it, or makes an agreement with another country.

Laws and agreements are not the only work of a government. It keeps order in the country; it takes care of education and trade; it makes war and peace.

Money is necessary for all this work, and every person living in a country makes payments to the government in one way or another. Any payment which is ordered by the government is a tax.

There are different sorts of taxes. One sort of tax is taken every year from persons who have land, another is put on goods coming into the country.

If any law or tax is very much against the desire of the public, a protest may be made to the government. Sometimes a committee is formed for the purpose of going into the question. A committee has a secretary who keeps the records of its meetings.

In most countries today the selection of the government, or of a part of it, is in the hands of the public. In some countries the selection is made by all persons, male and female, who are old enough: a man and a woman have equal power in the business of political selection. But in others there is a division based on sex. The British government is a representative of the first sort of political system.

Every person who gets a place in the government by this selection, is the representative of a number of other persons who have given him their approval. Before the government makes a decision about anything all the representatives have a chance of giving their opinions, and there is frequently much argument, in the process of which every detail of the question is made clear.

In the early days of political organization, men had no such control over their government. Those who were strong made themselves rulers, and if their rule was bad, the only way of getting a change was by force. This condition was responsible for much trouble. If those who were against the government were feeble, they were crushed, and if they were strong there was sometimes a long and bitter fight.

For a long time representative government seemed to be the only way out of these dangers. But today, in some countries where the workers or the military have taken control, new forms of government have come into existence, and the value of the representative system is the great question of the future.

QUESTIONS

1. What sort of division is a part of the earth which has a separate government.
2. What name do we give to such a division when it is a country?
3. What two senses has the word "government"?
4. What work does a government do?
5. What are taxes?
6. Why are they necessary?
7. What may be done when a law or tax is very much against the desire of the public?
8. How is the system of government selection different in different countries?
9. What is a person who gets a place in the government by public selection?
10. When do the representatives have a chance of giving their opinions?

ANSWERS

1. A political division.
2. A nation.
3. Government is the name given to the system by which a nation or other political unit is ruled, and to the persons who are in control of it.
4. It makes laws and agreements; it keeps order; it takes care of education and trade; it makes war and peace.
5. Taxes are payments ordered by the government.
6. Because money is necessary for the work of government.
7. A protest may be made to the government.
8. In some countries the selection is made by all persons, male and female, who are old enough, but in others there is a division based on sex.
9. The representative of a number of other persons who have given him their approval.
10. Before the government makes a decision.

DANES VSI K GREGORČIČEVI PROSLAVI. ZAČETEK OB 19. URI V PROSTORIH ČČ.ŠOLSKIH BRATOV V ULICI SULTAN HUSSEIN ŠT. 20. VSTOPNINE NI. POBIRALI PA BODO PROSTOVOLJNE PRISPEVKE V KORIST JUGOSLOVANSKIH BEGUNCEV. TUDI JUBILEJNO ŠTEVILKO BOSTE DOBILI TAM.

MED NARODNIMI OSVOBODILCI V JUGOSLAVIJI

(Kenneth Matthews)

V Jugoslaviji mora biti človek vedno pripravljen na nenaden in hiter odhod, pa niti obrniti se ne smeš kakor svetopisemska Lotova žena. Čudovito je, kakšno solidno organizacijo imajo partizani. Pošiljam vam to pismo iz srede same borbe v Sloveniji, okrog nas pa leži v velikem loku, katerega premer ne morem niti izmeriti, upravni aparat moderne države: "ministerstva", časniki, šole, pošta, telefon, električna napeljava. Slovenska narodna banka in Narodni osvobodilni odbori. Varnost in stabilnost teh ustanov je bila mogoča z delom, ki ga partizani imenujejo "konspiracija".

Predvsem je v tej deželi vse polno skrivališč. Tu je od vrha do tal vse preraščeno. Po dolinah raste koruza, ki je tako visoka, da lahko skriva človeka, ki v njej stoji pokonci. Majhni grički so polni grmovja in praproti, gore pa so veličastne kot katedrale, pokrite z velikimi temnimi gozdovi; po tleh je polno listja in med njimi cvetejo ciklame. Človek bi dejal, da se tu lahko skriva povsod kjer koli, ampak temu ni tako. Sovražnik je točno poučen o pokrajini, ve pa tudi kje žubore studenci. Pogostokrat so morali osvobodilci v suhe predele in so bili primorani zato prenašati vodo dve do tri ure daleč. Važno je tudi, da se skrbno prikrijejo dohodi k partizanskim postojankam. V ta namen so potrebni posebni postopki; dnevno prihaja in odhaja sem in tja na sto in sto bojevnikov. Kakšen je ta postopek, tega pri najboljši volji ne smem izdati. Opazil sem pri njih dva načina.

Pogosto se partizani skrivajo po kraških jamah. Te so razne velikosti, včasih taka luknja sprejme komaj po en zabo municije, včasih pa skriva ves štab. Večkrat sem obiskal te katakombe, ki so izvrstno opremljene in še boljše prikrite.

Skoro sleherni bojevnik ima nekaj spominov na kraške jame. Po ves dan je včasih čepel v kaki luknji, sanjaril o preteklih borbah in pripravljaval nove načrte, medtem, ko je sneg zunaj ležal na debelo.

Nekoč sem se namenil, da z dvema prijateljskima, ki sta že večkrat napravila to pot, obiščem neko skrivališče. Prijatelja sta mi dejala, da je 40 minut hoda do tam, toda ko smo vsi trije iskali že polni dve uri, sta prijatelja priznala, da smo se izgubili. Eden od njiju, Amerikanec, se je popraskal za ušesom in dejal: "Prisežem, da nismo bili oddaljeni več ko 300 jardov". Seveda ni ta prisega nič pomagala, morali smo nazaj k bližnji partizanski postojanki in prositi za vodnika. V resnici je bilo tako kakor je dejal Amerikanec. Nenadoma smo zagledali leseno kolibico med grmovjem in kar verjeti nismo mogli, da je nismo sami poprej opazili. Mlad Amerikanec nas je sprejel. Prostor je bil ves napolnjen s trofejami, med njimi nemška strojnica. Na steni je visela Titova slika in seveda tudi nekaj fotografij slovenskih deklet. Amerikanec nam je pripovedoval, da je sovražnik že trikrat prišel v teku vojne sem gori, ali tega prostora ni izvohal.

Bojevniki prav pridno uporabljajo načelo razpršitve. To se pravi, da posamezne člene organizacijske verige razmečejo po raznih okoliših, tako da če

bi sovražnik tudi nekatere zalotil, ne bi pri tem trpela celotna organizacija. Postojanke so označene s številkami, kakor je to slučaj tudi na samem bojišču. N.pr. bili smo v postojanki 21, 68 in 100. Pri tem bojevniki skrbno pazijo na to, da čim manj ljudi ve za postojanke. Tisti, ki vedo za eno, ne vedo za ostale. Tako n.pr. vodnik, ki te ima pripeljati na postojanko 21, ne ve kje leži postojanka št. 20. Najbolj skrbno pazijo na zdravnike. Če mora zdravnik na neko postojanko zaradi operacije ranjenca, mu zavežejo oči. Pa tudi ranjenci sami imajo oči zavezane.

Kljub temu, da so Nemci v teh krajih vedno potegnili kratki konec, so partizani do skrajnosti pazljivi. Taki kakršni so bili prvi dan borbe in taki bodo ostali dokler ne bo utihnila zadnja puška.

Nemci nas imenujejo bandite. Pravijo, da se borijo proti hordam banditov. Kraj, kjer sedaj pišem to pismo je za Nemce "banditsko gnezdo". Zdi se mi, da ima beseda "bandit" v nemščini drugačen pomen. Kako naj imenujejo drugače božansko umetnost gospodične Simčičeve, ki je prišla k nam iz ljubljanskega Narodnega gledališča, ali kako naj imenujejo učenjaka, profesorja Zwitterja, ki je ravnatelj Znanstvenega inštituta.

Mogoče ni odveč, če vam predstavim nekaj "banditov", n.pr. majorja Natašo. Videl sem jo prvič na dan svojega prihoda. Bila je na letališču in se tru-

dila med ranjenci. Nikoli bi si ne mislil, kaj je vse storila za njih evakuacijo. Začudil sem se, ko sem zagledal zlato zvezdo na njenem rokavu. Še bolj pa me je iznenadila junakinja Adamičeve knjige "My Native Land", Slovenka, študentka medicine, ki je stala s fantom na slovenskem hribčku (to je bilo še predno je vojna pričela) in sta skupno kovala načrte za boljšo Jugoslavijo. Kasneje so Lahi razglasili, da je storila samomor v trenutku, ko so jo zasačili v kleti, kjer je lečila ranjene bojevnike. Vprašal sem jo: "Torej niste umrli?" "Ne", je odgovorila in se nasmejala: "Saj vidite, da sem še živa". V treh letih so te male pridne roke napravile najtežje operacije. Nekega dne pa so Nemci v času svoje ofenzive napadli tudi bolnišnico in slišala je ranjence klicati na pomoč v trenutku, ko so prusijaški morilci prihajali. Major Nataša vodi sedaj neko drugo vojno bolnišnico. Mislim, da je Nemci ne bodo našli, toda Nataša spi kljub temu s strojnico pri postelji.

Vedno je nekaj čudovitega, če srečamo v življenju ljudi, o katerih so nam prej pripovedovali. O majorju-generalu Stanetu, ki je poveljnik Narodno-osvobodilne vojske v Sloveniji, mi je pripovedoval Novozelandski Jack Denvir, ki se je dve leti boril v Narodno-osvobodilni vojski. Denvir mi je pripovedoval, da je Stane "dober" vojak, toda najvišji angleški častnik, ki je te kraje obiskal, mi je dejal, da je Stane pravi "genij" za bojevanje v gerilski vojni. Stane je bivši bankir, bivši brigadir Mednarodne brigade in eden prvih komunističnih borcev v Jugoslaviji.

Drugi večer po prihodu so me povabili na večerjo s Stanetom in drugimi gosti. Izgledal je kakor tipični Londončan, majhen, inteligenčen in poln humorja. Med delom stalno čita novice in brzojavke. Kadar govori z generalom Avšičem, ki je bil že pred vojno višji aktivni častnik, se očitno pokaže zedinjenje stare jugoslovanske vojske z novo osvobodilno armado - zedinjenje, o katerem so nekateri mislili, da je nemogoče.

Slučajno sem srečal starega majorja, ki ima 69 let. Srečala sva se v stari kmetijski hiši; izgledal je kot kmet z velikimi brki. Bil je major že pod staro Avstrijo. Povedal mi je, kako so v začetku pomagali bojevnikom: "Bilo jih je komaj za pol ducata. Na skrivaj smo jim nosili hrano. Včasih smo mislili, da ne bodo vzdržali. Ko pa so nas Lahi zapustili in ste prišli vi, Angleži, smo vedeli, da bodo uspeli". Nato mi je svečano zatrdil, da "so morali storiti vse, da bi se ohranil slovenski jezik v Evropi". Zdel se mi je kot vsi drugi tisoči in tisoči, ki potrpežljivo prenašajo vse težave osvobodilnega gibanja.

Božidar Jakac je mednarodno znani umetnik. Morda ste že videli njegov portret maršala Tita. Pokazal mi je original — risba je napravljena z rdečim pastelom. Vse njegove slike je zaplenil sovražnik v Ljubljani. Namesto tega pa hrani proklamacijo kvislingov v Ljubljani, s katero so ga počastili z besedo "izdajalec". Tudi Jakac je preživel nekaj mesecev v podzemeljskih votlinah. Ima sliko, na kateri je on sam medtem, ko riše maršala Tita v neki bosanski katakombi. Sedaj živi v mali hišici pod hruško in kostanjem in portretira bojevnike, ki mu plačujejo ravno take honorarje, kakršne dobivajo oni sami zato, ker se bore, to je — nič. Njegov album je ena sama narodna biografija: maršal Tito, Jože Vidmar, general Stane, cela vrsta angleških,

ameriških in ruskih častnikov, ki so obiskali Slovenijo, major Jones, ki je vodil prvo angleško vojaško misijo itd. Jakčev album bo lepa spominska knjiga.

Micko sem obiskal na nekem majhnem hribčku, ki ni prav posebno primeren prostor za njenega otročička, ki ima komaj teden dni. Micka je bila pridna bojevnik, čeprav je imela še otroški obraz. Zaljubila se je v tovariša, ki se je boril v njeni brigadi. Politični komisar ju je poročil na bojišču. Nekega dne je bil njen mož ubit, ona sama pa ranjena. Vrnila se je k truplu svojega moža in mu sama izkopala grob. S težko rano je ležala na kraju, ki ni prav nič primeren za ranjeno mater. Zdravodete je spalo pod svilenim pokrivalom — padala. Vsakdo, ki je šel tod mimo, je rad pogledal to malo stvarco. Karkoli sem videl v tej vojni, me ni takogani, ko tale prizor. Kar srečen sem biti "bandit" v taki družbi.

Sedaj je Japonska na vrsti

(A.G.Gardiner)

Zahodni tiger laja od bolečine. Surovo se brani v smrtnem boju. Kaj pa vzhodni tiger? Tudi njegovo stanje ni boljše in na zadnjem sestanku sta se g.Churchill in prezident Roosevelt predvsem zanimala z načrti za njegovo popolno uničenje.

Ko se je Japonska z zahrbtnim napadom na Pearl Harbour postavila na stran Nemcev, je bila prepričana, da si je izbrala taborišče zmagovalcev. Toprepričanje se je sedaj močno omajalo. Smrtni boj Berlina povzroča težak glavobol v Tokiju. Porazu Nemčije bo neizogibno sledila Japonska. Iz tega vzroka so zavezniki dali prednost vojaškim operacijam na zahodu. Zmaga nad Hitlerjem pripravlja zmago nad Japonsko. Usoda Nemčije je zapečatenjena in Velika Britanija je z Združenimi državami na tem, da se obrne proti Tokiju.

Mogoče je celo, da se bo morala Japonska postaviti v bran proti še močnejši koaliciji, kajti, če se je Rusija do sedaj držala izven vojne proti Japonski, to še ne pomeni, da bi Rusija ne imela interesov tudi na vzhodu. Ti interesi so na tem delu sveta ravno tako veliki, kakršni so interesi Združenih držav, Velike Britanije ali Kanade. Rusija je tihooceanska velesila. Na temu delu sveta je Japonska zadala Rusom v preteklosti težak poraz. Na tem delu so Japonci pred sedanjo vojno izvršili proti sovjetski vojski celo vrsto zahrbtnih napadov, ki so bili z bliskovito hitrostjo likvidirani od Rdeče vojske.

Tudi, če računamo, da Sovjetska zveza ne bo posegla v borbo proti Japonski, je njen poraz zagamčen. Japonska je pričela z vojno z vrsto hitrih zmag in raztegnila svoje tihooceansko cesarstvo čez obe hemisferi. Japonska pa se je morala odreči svetovnemu gospostvu po porazih v Koraljskem morju, v Midway-u, v Birmaniji in v Novi Gvineji. Po katastrofi v Saipanu in po zavzetju enega dela Filipinskega otočja, se približuje smrtni udarec tudi Tokiju.

Položaj Japonske je v primeri z Nemčijo boljši. Japonska še vedno nadzira znaten del Kitajske,

(Konec na 14.strani)

URA ODLOČITVE

Ko je Summer Wells kot državni podtajnik Združenih držav demisioniral, ker se ni strinjal z vodstvom ameriške zunanje politike, je svetovna javnost z veliko radovednostjo pričakovala njegove besede. Ameriški državnik je v knjigi "The Time for Decision" (Ura odločitve) razodel svoje zunanje politične poglede. Ne da bi na kakršen koli način posegali kritično v vsebino knjige, se nam vendar zdi potrebno, da naše čitatelje seznanimo s tistim delom, v katerem pisec razpravlja o bodočnosti Nemčije in postavlja tudi konkretne predloge o rešitvi "nemškega vprašanja." O tem pravi Summer Wells tole:

Zadnjih 200 let so bili Nemci, posebno pa Prusijaki uničevalna sila v družbi narodov. V vsem tem času niso Nemci ničesar doprinesli k utrditvi svetovnega miru.

Odkar je nemški kancler Bismarck pričel uporabljati pruski militarizem za nasilno doseganje političnih ciljev, so se nemški napadi na kulturo in civilizacijo sveta vrstili drug za drugim: 1. Napad na Dansko 1.1864; 2. Napad na Avstrijo 1.1866; 3. Napad na Francijo 1.1870. Rusija in Velika Britanija sta leta 1875 preprečili ponovni napad na Francijo, ki si je

po nemških računih prehitro opomogla. Vse do prve svetovne vojne so Nemci neprestano grozili Franciji. Agadirski incident 1.1911 je nekaj mesecev razburjal Evropo. Končno je Vilhelmovska fiksna ideja po zagospodovanju sveta 1.1914 dovela do prve svetovne vojne.

Za povprečnega Amerikanca je predstavljal nemški generalštab kopico generalov, ki so imeli nalogo kanalizirati nemško vojaško strategijo, tako kakor je to navada in potreba na Francoskem, v Veliki Britaniji ali pa v Ameriki. Tako mnenje pa je bilo v samih temeljih pogrešeno. Vso nemško zunanjo politiko v zadnjih 75 letih in znaten del notranje politike je posredno vodil nemški generalštab. Ta ustanova ni bila kakor v drugih državah v času miru postranska institucija, pač pa glavna gonilna sila vsega nemškega političnega življenja. Kljub temu, da je po besedi premirja morala izginiti, je neokrnjeno nadaljevala s svojim delom in tudi njeni vplivi so bili neizpremenjeni.

V drugi polovici prve svetovne vojne je nemški generalštab spoznal, da je prva svetovna vojna za Nemce izgubljena. Vztrajal je v borbi samo zato, da pridobi na času in organizira vse pogoje za pripravo na drugo rundo, kakor so nemški generali

označevali sedanjo svetovno vojno. Ista igra se ponavlja danes. Operetni atentat na Hitlerja 20. julija tl. jasno kaže, da je nemški generalštab sprevidel, da je tudi druga runda izgubljena, zato bi bilo treba storiti vse, da se reši vsaj to, kar bi bilo za tretjo rundo kot osnova neobhodno potrebno.

DELITEV NEMČIJE

Nemčija je postala nevarna grožnja za civilizirani svet zaradi dveh razvojnih zgodovinskih spoznanj. Prvo spoznanje je prišlo, ko so nemškemu narodu zabičali v glavo, da zmagoviti nemški militarizem dokazuje absolutno vzvišenost nemškega plemena v svetu. Drugi razvoj je bil dosežen s koncentracijo razpršenih nemških delov z različno kulturo in različno miselnostjo. S koncentracijo in centralizacijo politične oblasti je seveda rastla tudi moč generalštaba. Hitler je samo še okrepil to centralizacijo, ker jo je izvajal do skrajnih meja. Zato so bili njegovi politični uspehi od 1.1933 do 1939 tako pomembni. Centralizacija, oziroma njena odprava pa je mogoče obrazec, po katerem bi se moglo urediti nemško vprašanje.

Bavarska je prišla pod oblast Prusije pred dobrimi 70 leti, integralni del sedanje državne oblike Nemčije pa je postala šele pred 10 leti. 1000 let pred tem so Bavarci živeli v popolni narodni neodvisnosti. Zelo malo je verjetno, da bi tako hitro pozabili na stoletno borbo s Prusi in na sovrašтво, ki je oba dela razdvajalo v preteklosti.

Tudi med drugimi deli današnje Nemčije se opažajo avtonomistične tendence, ki bodo prav posebno prišle do izraza ob drugi katastrofi, ki jo bo Nemčija doživela.

Mnogi mislijo, da bi mogla delitev Nemčije katastrofalno vplivati na gospodarsko strukturo posameznih delov po izvršeni delitvi. Gospodarska sigurnost pa bo zajamčena le, če bomo Nemčijo delili v prvi vrsti po gospodarskih načelih, ki morajo seveda temeljiti tudi na političnih in kulturnih vpoštevanih.

TRI NEMŠKE DRŽAVE

Osnovno načelo pri delitvi Nemčije mora biti skrb, da se nemškemu narodu enkrat za vselej prepreči postati ponovna vojaška šiba božja evropskih narodov.

Vzhodno Prusijo bo Nemčija z gotovimi drugimi korekturami na vzhodu takoj po premirju odstopila Poljski. Ostala Nemčija bo razdeljena v tri ločene države, katerih meje bodo določene v prvi vrsti po kulturnih, zgodovinskih in gospodarskih načelih:

1. JUŽNA NEMČIJA, ki bo obsegala stare suverene narode Bavarske, Wuertenberške, Badenske in Hesse-Darmstadt. K tej skupini bo priključeno Porenje in Sarrska oblast. Iz naše skice je jasno razvidno, da tvorijo v Južni Nemčiji večino katoličani.

2. ZAHODNA NEMČIJA obsega nekdanje nemške države: Zgornjo Heško, Thueringško, Vestfalsko, Hanover, Oldenburg in Hamburg.

3. VZHODNA NEMČIJA pa obsega Mecklenburško in Saksonsko, Brandenburško, Pomeranijo in Šlezijo.

V zadnjih dveh državah vidimo, da je prebivalstvo povečini protestantske vere. V vsaki od treh novih

držav so bile ohranjene tako zgodovinske, kakor tudi verske in kulturne posebnosti, ki so v prejšnjih stoletjih ustvarjale tretji rajh.

S tako delitvijo bi bilo ustvarjeno gospodarsko ravnotežje, tako v poljedelstvu kakor tudi v industriji po glavnih gospodarskih činiteljih, ki jih ozemlje kot tako predstavlja. Po vojni upamo, da bodo odpadle vsaj v glavnem najmočnejše carinske pregraje v notranjosti Evrope in da bo prišlo do evropske carinske unije, tako da bi tudi tri nove nemške države bile deležne teh ugodnosti.

Možnosti gospodarskega razvoja v vsaki izmed predlaganih držav so skoraj neomejene. Kar bo izginilo, to so mogočni trusti, ki bi zopet lahko postali sredstvo vojaške penetracije nemštva v sosedne države. Nič ni tako progresno kakor misel, da so bili vsemogočni karteli neobhodna potreba nemškega narodnega gospodarstva.

Sedaj je Japonska na vrsti

(Konec z 12 strani)

Malezijo, Nizozemsko Indijo, ali njen padec je ravno tako blizu, kakor je poraz njenega evropskega zaveznika. To iz čisto enostavnega razloga. Da so mogli zavezniki Nemčiji do živega, so si morali utirati pot na sto in sto kilometrov utrjenega zemljišča, da so dosegli sam brlog zverine. Japonske posesti pa so razmetane po obširnem oceanu. Prav nič ni potrebno polastiti se vseh teh posesti. Mnoge posesti se lahko branijo samo z močno letalsko in pomorsko silo. Te poti pa so že danes na mnogih krajih izpodrezane. Ko bo enkrat dokončana popolna blokada teh posesti, bo morala izolirana Japonska braniti predvsem svoje lastno otočje. Ta dan se približuje.

Japonsko letalstvo je že izbrisano iz tihooceanskega neba. Po najnovejših poročilih iz filipinskega vodovja je bila pred kratkim zaključena ena izmed največjih pomorskih bitk, v kateri so Japonci izgubili enega nosilca letal, dve križarki in enega rušilca. Težko poškodovanih pa je bilo šest bojnih ladij, dva velika nosilca letal, dve križarki in štirje rušilci. Istočasno so Amerikanci sestrelili 150 letal. Japonska vojna mornarica je bila primorana poseči v odprto borbo in če se bodo te izgube nadaljevale, bo tudi japonska usoda zapečaten.

Če bi Japonska po Pearl Harbour-ju, še predno bi si ameriška vojna mornarica opomogla od težkega udara, energično udarila in to v času, ko si je Velika Britanija lečila rane z izgubo dveh največjih bojnih ladij "Prince of Wales" in "Repulse", bi se potek vojne gotovo zasukal drugače.

Japonska vojna mornarica si ni upala in je zamudila ugodno priliko. Sedaj pa ima opravka z največjo vojno mornarico sveta.

Tri velike armade v Birmaniji, na Marianskem otočju in v Novi Gvineji so pripravljene na splošni udar. Konec Japonske bodo pospešili trije faktorji: odločitev na zahodu, izkrcanje na Kitajskem in zasedba Filipinov ter poraz velike japonske vojne mornarice. Japonska ne more, tako kakor Nemčija, ostati brez vojne mornarice. Z njeno pomočjo si je osvojila obširna ozemlja in z njeno izgubo bo tudi poražena.

Izpod latnika

ČEŠKOSLOVAŠKI NARODNI PRAZNIK. Včeraj so naši bratje Čehi in Slovaki praznovali 26 letnico ustanovitve samostojne češkoslovaške države. Po dolgih letih trpljenja, slavijo letošnji praznik naši bratje v znamenju popolne osvoboditve svoje države. Del Podkarpatske Rusije, ki je sestavno področje češkoslovaške države, je že v rokah Rdeče vojske, ostali veliki osvobojeni predeli pa so v rokah narodnih osvobodilcev. Slovenska kolonija v Egiptu se raduje z brati Čehi in Slovaki, s katerimi smo bili Slovenci od davno bratsko povezani in jim želi, da bi osvobodilne zastave čimprej zaplapolale na ponosnih Vinogradih zlate Prage!

VSEH MRTVIH DAN. 1. novembra bomo počastili spomin številnim žrtvam sedanjega vojnega gorja. Tudi v tem zadnjem letu so se ogromno pomnožili mučeniški grobovi Slovencev v domovini in na vseh bojiščih. Tudi letos še ne bodo mogli mnogi naši Slovenci na grobove svojcev, pa se jih bodo zato spomnili v zbrani molitvi in zahvali, da se čas popolnega osvobojenja vendar le približuje. Spomnite se naših bojevnikov in vseh ostalih žrtev s prispevki za naše begunce!

VOJSKA MARŠALA TITA NA POHODU PROTI LJUBLJANI. AFP objavlja vojno poročilo vrhovnega štaba maršala Tita, ki pravi, da je celotno ozemlje Bačke osvobojeno. V zahodni Sloveniji korakajo jugoslovanske čete proti Ljubljani. Znatna napredovanja so bila dosežena tudi v Macedoniji, Dalmaciji in na Hrvaškem.

V BEOGRADU UBIT NEMŠKI GENERAL. Nemški poročevalski urad javlja, da je bil v pouličnih bojih v Beogradu ubit nemški pehotni general Schneckenburger.

BORBE V JUGOSLAVIJI. Vrhštab N.O.V. in P.O. Jugoslavije z dne 25. t.m. javlja: Naše vojvodinske enote so zavzele Novi Sad, Petrovaradin, Sremske Karlovce in Titel. V Sremu so s pomočjo enot Rdeče vojske osvobodile Staro Pazovo, Bojko in več drugih mest. V Dalmaciji so osvobodile Slano. V Sloveniji je bil zaseden kolodvor v Žužembergu.

POMOČ BEOGRADU. Moskovski radijo je naznanil, da pošiljajo Rusi z vso naglico pomoč v prehrani prebivalstvu Beograda. Iz Pančeva je dospelo več tovornih čolnov z žitom. Problem prehrane v Beogradu je zelo težak, ker so Nemci prebivalstvo popolnoma izropali.

PRUSIJAŠKA GROZODEJSTVA V BEOGRADU. Sovjetske oblasti so našle v Beogradu dokument, ki potrjuje, da so prusijaške zveri poklale v mestu nad 6000 ljudi.

PROGLAŠ SLOV. NAR. OSVOBODILNEGA ODBORA. Slovenci in Slovenke! Ko je radio naznanil, da je Beograd, naša draga prestolica, osvobojen, je vse jugoslovanske narode od Trsta do Vardarja zajelo ogromno navdušenje. N.O.V. je izvojevala s pomočjo bratske zmagovite Rdeče armade najslavnejšo zmago. V Beograd so vkorakale po več dnevni krvavi borbi zmagovite enote N.O.V. in Rdeče armade. Naše upanje in naša vera se je izpolnila. Ko smo v naši triletni borbi prenašali najtežje napore, ko smo se izpostavljali najtežjim udar-

cem nemške ofenzive, smo vedeli, da bo Rdeča vojska prišla k nam. Skupno prelita kri na sveti jugoslovanski zemlji in na ulicah Beograda zvezala nas je za zmeraj. Topovi Moskve, ki grme v čast zmage, polnijo z radostjo ljudi od Tihega oceana do tržaškega zaliva. To veliko zmago bomo proslavili po vsej domovini kot narodni praznik. Naj zagore kresovi na vseh vršacih in bregovih, da bo jasno vsakemu, tudi zadnjemu slovenskemu človeku, da naše žrtve in pomanjkanja niso bila zastonj... To naj bo zadnji dan mobilizacije vseh narodnih sil! Naj se še bolj razplamtijo naša srca s sovraštvom proti okupatorju in izdajalcem, ki so jim šteti zadnji dnevi! Naj se še krepkeje stisnejo naše pesti in udarjajo s še večjo silo po sovražniku, ki beži! Živio junaški Beograd, prestolica enakopravnih jugoslovanskih narodov!

Za izvršni odbor O.F. slovenskega naroda:
Predsednik: Josip Vidmar;
tajnik: Boris Kidrič

BEOGRAD SLAVI. 23. oktobra je Beograd proslavil svoje osvobojenje. Vse ulice so bile okrašene z jugoslovanskimi in sovjetskimi zastavami. Na grobovih padlih borcev Rdeče vojske in N.O.V. so gorele sveče. Ob 2. uri, ko so nemški topovi še streljali proti našemu Beogradu, so se zbirale ogromne množice okrog spomenika Vuka Karadžića. Bilo jih je nad 50.000. Po beograjskem nebu so krožili ruski lovci in čistili ozračje pred nemškimi bombniki. — Pri Vukovem spomeniku je Beograd najprej pozdravil poveljnika general-lajtnanta Peko Dapčevića. General Dapčević se je toplo zahvalil svobodoljubnemu Beogradu in Rdeči vojski za neumorno borbo pri osvoboditvi našega glavnega mesta. — Ganljiv je bil trenotek, ko se je general Dapčević obrnil k general-lajtnantu Žganovu, poveljniku ruskih enot, ki so se borile za osvobojenje Beograda. General Žganov se je pobratil z Beograjčani. Vsaka njegova beseda je bila burno pozdravljena. — Na govornico, ki je bila okrašena z jugoslovanskimi, sovjetskimi, britanskimi in ameriškimi zastavami, se je povzpел g. Stanković, profesor beograjske univerze, ki je bil dolgo časa v koncentracijskem taborišču na Banjici. V imenu Beograda se je zahvalil naši vojski in Rdeči armadi za osvoboditev. — Zadnji je govoril g. Blagoje Nešković v imenu glavnega Nar. osvobodilnega odbora Srbije. Tovariš Nešković živel je nekaj let ilegalno v Beogradu in upravljal Nar. osvobodilno gibanje v Srbiji. Njegove besede so poslušalci burno pozdravljali. — Po končani proslavi, ki je trajala dve uri, so zborovalci prirejali po ulicah prisrčne ovacije Rdeči vojski, N.O.V., maršalu Staljinu in maršalu Titu ter zaveznikom.

(Svobodna Jugoslavija)

POZDRAV MARŠALA TITA KRAGUJEVCU. Maršal Tito je osvobojenemu junaškemu Kragujevcu poslal tale pozdrav: "Pred tremi leti so nemške fašistske zveri v nekaj urah pobile v Kragujevcu s strojnimi 7000 junaških sinov Srbije. Ob osvoboditvi Kragujevca se spominjamo tega nemškega barbarskega zločina. Slava padlim junakom za svobodo svojega naroda! Smrt fašizmu, svobodo narodu! Maršal Jugoslavije Tito.

